

Sygn. akt I USK 237/22

POSTANOWIENIE

Dnia 25 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania S. W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Chrzanowie
o ustalenie właściwego ustawodawstwa,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 25 kwietnia 2023 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 18 maja 2022 r., sygn. akt III AUa 2936/20,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 maja 2022 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie w sprawie z odwołania S. W. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Chrzanowie, na skutek apelacji organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 8 października 2020 r., (którym Sąd pierwszej instancji zmienił zaskarżoną decyzję ZUS z dnia 1 marca 2018 r. stwierdzając, że odwołujący się nie podlega ustawodawstwu polskiemu w okresie od dnia 1 maja 2010 r. do 30 kwietnia 2016 r. (pkt I); w pkt II. zasądził od ZUS kwotę 720,00 zł (pkt II)), zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył w całości skargą kasacyjną odwołujący się. Skargę kasacyjną skarżący oparł na naruszeniu:

1) art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów

zabezpieczenia społecznego (Dz.U. L 200, s. 1; dalej: rozporządzenie podstawowe), przez jego niezastosowanie, choć skarżący wykonywał pracę najemną w Wielkiej Brytanii i podlegał w związku z tym wyłącznie ustawodawstwu brytyjskiemu;

2) art. 11 ust. 1 rozporządzenia podstawowego, przez jego niezastosowanie oraz oddalenie odwołania, choć wydanie zaskarżonej decyzji doprowadziło do sytuacji, w której skarżący wbrew przepisom rozporządzenia podstawowego podlegał w tym samym czasie ustawodawstwu dwóch różnych państw członkowskich i zobowiązany został do zapłaty składek za ten sam okres do dwóch różnych instytucji ubezpieczeniowych, z których żadna nie uznała się za instytucję niewłaściwą i nie wyłączyła skarżącego z ubezpieczenia społecznego na swoim terytorium;

3) art. 3 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego, przez błędną wykładnię i przyjęcie, że skarżący zobowiązany był oprócz informacji przedstawić także dokumenty i dowody potwierdzające wykonywanie przez niego pracy w innym państwie członkowskim i w konsekwencji przyjęcie, że to na skarżącym spoczywał ciężar udowodnienia, że praca najemna w Wielkiej Brytanii była przez niego rzeczywiście wykonywana, podczas gdy obowiązek taki nie ciążył na skarżącym, ewentualnie to organ rentowy, kwestionujący wykonywanie pracy, zobowiązany był udowodnić, że skarżący pracy nie świadczył;

4) art. 16 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego, przez błędną wykładnię i przyjęcie, że samo wysłanie przesyłki poleconej do instytucji innego państwa członkowskiego i brak sprzeciwu tej instytucji wobec ustalenia ustawodawstwa polskiego czyni zadość procedurze ustalania ustawodawstwa właściwego we współpracy z instytucją innego państwa członkowskiego w sytuacji, gdy istniały wyraźne przesłanki wskazujące, że instytucja ta nie miała wiedzy o ustalonym przez organ rentowy ustawodawstwie i dlatego sprzeciw nie został przez tę instytucję wyrażony;

5) art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego, przez zaniechanie zwrócenia się do instytucji właściwej w Wielkiej Brytanii w celu wyjaśnienia wątpliwości, czy skarżący rzeczywiście wykonuje pracę w tym państwie;

6) art. 2 pkt 2 rozporządzenia wykonawczego, przez zaniechanie zwrócenia się do instytucji brytyjskiej w celu uzyskania wszystkich danych niezbędnych dla ustanowienia i określenia praw i obowiązków odwołującego się;

7) art. 5 rozporządzenia wykonawczego, przez podważenie ważności umów o pracę, na podstawie której został wydany przez instytucję innego państwa członkowskiego dokument potwierdzający zgłoszenie osoby do ubezpieczenia społecznego w tym innym państwie członkowskim, oraz pozostałych dokumentów wydanych przez instytucję innego państwa członkowskiego.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i wydanie orzeczenia co do istoty sprawy przez stwierdzenie, iż skarżący od dnia 1.05.2010 r. do dnia 30.04.2016 r. nie podlega ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych, ale ustawodawstwu brytyjskiemu, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w całości i przekazanie sprawy sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania, w tym kosztach zastępstwa procesowego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz decyzji organu rentowego i przekazanie sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania, a ponadto o zasądzenie na rzecz skarżącego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawach przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Skarżący wskazał na występujące w jego ocenie na tle niniejszej sprawy istotne zagadnienia prawne, wymagające wyjaśnienia: 1) czy art. 16 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego w związku z art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego należy interpretować w ten sposób, że instytucja miejsca zamieszkania może odstąpić od ustalenia jako ustawodawstwa właściwego ustawodawstwa miejsca wykonywania pracy najemnej tylko wówczas, gdy instytucja państwa wykonywania pracy wydała decyzję, z której wynika, że dana osoba nie podlega ubezpieczeniom społecznym w tym państwie, a od decyzji tej nie przysługują środki odwoławcze? 2) czy art. 16 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego należy interpretować w ten sposób, że tymczasowe określenie mającego zastosowanie ustawodawstwa może stać się ostateczne, jeżeli jest

pewne, że informacja o ustaleniu właściwego ustawodawstwa innego niż ustawodawstwo państwa, w którym opłacane były składki na ubezpieczenie społeczne, dotarła do instytucji innego państwa członkowskiego, a nie może stać się ostateczne, jeśli istnieją wątpliwości co do otrzymania przez tę instytucję przedmiotowej informacji.

W ocenie skarżącego w odniesieniu do powołanych przepisów istnieje również potrzeba wykładni, gdyż budzi ona poważne wątpliwości.

Ponadto zdaniem skarżącego skarga jest oczywiście uzasadniona w związku z błędną wykładnią i niewłaściwym zastosowaniem licznych przepisów prawa materialnego, co stanowiło jednocześnie rażące naruszenie prawa unijnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą jurydycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179) i pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą, co oznacza, że sformułowane zagadnienie prawne musi mieć wpływ na rozstrzygnięcie danej sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z dnia 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504), a w końcu, dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości.

Stosownie do utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na twierdzeniu o istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 31/18, LEX nr 2508113; z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365). Konieczne jest wykazanie przez skarżącego, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, wyjaśnienie na czym one polegają, ich uzasadnienie, a także wskazanie rozbieżnych wariantów interpretacyjnych, z odwołaniem się do dotychczasowych poglądów orzecznictwa i dostępnego piśmiennictwa (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, LEX nr 2497706), a w szczególności przytoczenie i poddanie analizie rozbieżnych orzeczeń sądów w celu wykazania, że rozbieżności te mają swoje źródło w różnej wykładni przepisu, bądź też przedstawienia argumentów wskazujących, że wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2018 r., III UK 123/17, LEX nr 2496319).

Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, że odwołanie się do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, iż przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu

podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4 poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Zatem we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). Jednak o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 347/07, LEX nr 465860). Z tego względu przyjmuje się, że nie spełnia tych wymagań odwołanie się do podstaw kasacyjnych i opatrzenie zawartego tam zarzutu dodatkowo określeniem „rażącego”, „ewidentnego”, „kwalifikowanego” lub „oczywistego”, jeżeli nie zostanie wykazane, w czym przejawia się oczywistość wydania wadliwego orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 lutego 2014 r., III PK 86/13, LEX nr 1644571; z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, LEX nr 1511117; z dnia 11 kwietnia 2018 r., III UK 98/17, LEX nr 2497587).

Odnosząc się w tym kontekście do wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stwierdzić należy, że skarżący nie wykazał, aby w niniejszej sprawie występowało rzeczywiście istotne zagadnienie prawne w wyżej wskazanym znaczeniu. Skarżący poza sformułowaniem wskazanych wyżej istotnych w jego ocenie zagadnień prawnych nie przedstawił argumentacji, która mogłaby uzasadniać rzeczywiście istotny charakter sformułowanych zagadnień oraz wskazywać, że przedstawione zagadnienia budzą poważne wątpliwości interpretacyjne.

Zauważyć też trzeba, że przedstawione kwestie nie tyle stanowią zagadnienia prawne dotyczące problemów związanych ze stosowaniem lub wykładnią prawa, co dotyczą w istocie dokonania oceny wybiórczo potraktowanych elementów stanu faktycznego sprawy, w tym nie uwzględniają dokonanych w

sprawie przez Sąd Apelacyjny ustaleń faktycznych. Zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia.

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Apelacyjny podkreślił, że „istota rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji w niniejszej sprawie oparta została na przyjęciu, że nie było prawidłowe doręczenie przez ZUS brytyjskiej instytucji ubezpieczeniowej pisma z dnia 24 listopada 2017 r. o tymczasowym ustaleniu dla wnioskodawcy polskiego ustawodawstwa jako właściwego w spornym okresie od dnia 1 maja 2010 r. do 30 kwietnia 2016 r. w trybie art. 16 ust. 2 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego”. W związku z powyższym Sąd Apelacyjny dokonał w postępowaniu apelacyjnym ustaleń w celu zbadania, czy rzeczywiście, tak jak podnosi odwołujący się, wydanie decyzji o ustaleniu ustawodawstwa właściwego wobec odwołującego się nastąpiło bez zachowania procedury wymaganej przez art. 16 ust. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. EU L 284 z 30 października 2009 r.).

Odnosząc się do wyczerpania przez ZUS trybu współpracy z instytucją ubezpieczeniową innego państwa członkowskiego Sąd Apelacyjny dokonał ustaleń, zgodnie z którymi pismo organu rentowego z dnia 24 listopada 2017 r. do brytyjskiej instytucji ubezpieczeniowej o tymczasowym ustaleniu dla wnioskodawcy polskiego ustawodawstwa jako właściwego w okresie od dnia 1 maja 2010 r. do 30 kwietnia 2016 r. zostało prawidłowo nadane oraz zostało doręczone tej instytucji, a brytyjska instytucja ubezpieczeniowa nie wniosła w tym zakresie zastrzeżeń w terminie przewidzianym w art. 16 ust. 3 powołanego rozporządzenia wykonawczego. Sąd Apelacyjny w sposób szczegółowy wskazał, że przesyłka ta została nadana w dniu 28 listopada 2017 r. w UP C., w dniu 6 grudnia 2017 r. przyjęta w kraju przeznaczenia, a w dniu 8 grudnia 2017 r. doręczona do adresata. Na marginesie zauważył również, że odwołujący się na wcześniejszym etapie

postępowania, nie kwestionował skuteczności doręczenia pisma ZUS do brytyjskiej instytucji ubezpieczeniowej.

W konsekwencji brak jest również podnoszonej przez skarżącego potrzeby wykładni przepisów.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawarty w skardze kasacyjnej nie spełnia ponadto warunków właściwych dla powołanej przez skarżącego przesłanki przedsądu w postaci oczywistej zasadności skargi. Skarżący nie powołuje przepisu, którego naruszenie miałoby postać naruszenia kwalifikowanego, widocznego na „pierwszy rzut oka”. Nie jest też wystarczające zastąpienie wyводу prawnego w uzasadnieniu wniosku samym tylko stwierdzeniem, że zdaniem skarżącego zaskarżone orzeczenie zostało wydane w związku „z błędną wykładnią i niewłaściwym zastosowaniem licznych przepisów prawa materialnego, co stanowiło jednocześnie rażące naruszenie prawa unijnego”. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu pozostałych elementów kreatywnych skargi ani tym bardziej się ich domyslać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Z uwagi na to, że skarżący jako przyczynę uzasadniającą przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał aż trzy przesłanki: występowanie istotnego zagadnienia prawnego, potrzebę wykładni przepisów i oczywistą zasadność skargi, zauważyć ponadto można, że zapatrywania te wzajemnie się wykluczają. Nie można bowiem równocześnie twierdzić, że rozstrzygnięcie zawarte w zaskarżonym wyroku było efektem oczywistego naruszenia przepisów rozumianego jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji, oraz sugerować, iż prawo to wymaga wykładni, której potrzeba występuje wszak tylko wtedy, gdy stosowanie konkretnych przepisów budzi poważne wątpliwości bądź wywołuje rozbieżności w orzecnictwie sądów.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

at